

FORMAREA PROSPECTIVĂ CONTINUĂ A ASISTENȚILOR MEDICALI

Angela BARONCEA,
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
Nicolae Testemițanu

Summary

The prospective continuing formation of the medical assistants

In this scientific paper the author affirms that over the time the social, cultural, economic and political dimensions were analyzed while the prospective dimension of the education based both on the initial formation and the continuing formation of the medical assistants was less studied.

Those aspects related confirm the need of a study regarding the prospective continuing formation in the educational system with the aim of training the medical assistants for the society which faces a continuous change.

Keywords: *prospective, formation, continuing, education.*

Резюме

Перспективное непрерывное формирование медицинских сестер

В этой научной статье автор утверждает, что были проанализированы социальные, культурные, экономические и политические аспекты, но были мало изучены перспективы первоначального и непрерывного формирования медицинских сестер.

Эти аспекты подтверждают необходимость проведения исследования о возможности перспективного непрерывного формирования в системе образования, с целью подготовки медицинских сестер для общества, которое находится в постоянном изменении.

Ключевые слова: *перспектива, непрерывное формирование, продолжение образования.*

Introducere

Schimbările în viața socială, politică și economică, înregistrate în ultimul deceniu, au influențat sectorul de sănătate din țară. Astfel, sistemul educațional, inclusiv cel de formare continuă, are drept scop pregătirea specialiștilor pentru o societate în continuă schimbare. Constatăm că pe parcursul timpului au fost analizate, în special, dimensiunile socială, culturală, economică, politică, dar a rămas mai puțin explorată *dimensiunea prospectivă a educației*, axată atât pe formarea inițială, cât și pe formarea continuă a asistenților medicali.

Actualmente, necesitatea explorării acestei dimensiuni este determinată de mai mulți factori:

1. ritmul accelerat al schimbării și globalizarea învățământului;
2. necesitatea schimbărilor și a riscurilor acestora în perspectivă;
3. oportunitatea asigurării calității și performanței resurselor umane atât la nivel local și național, cât și la nivel global;
4. competențele specifice devin ineficiente în ritmul accelerat al schimbărilor sociale;
5. formarea inițială axată în special pe formarea competenței profesionale, și nu a competenței autonome.

În această ordine de idei, ca urmare a transformărilor esențiale din epoca noastră, ce țin de introducerea și utilizarea unor noi metode, a unor noi principii (prospective) și tehnologii, însoțite de noi forme de organizare a procesului de învățământ, dezvoltarea prospectivă a personalității devine un factor strategic pentru orice instituție preocupată de formare. Procesul globalizării înaintază noi provocări educației. Odată ce ne aflăm într-o perioadă în care globalizarea își face simțită tot mai mult prezența, se impune necesitatea ajustării valorilor tradiționale la cele globale, ceea ce determină schimbări în paradigma educațională. Schimbările în paradigmele politice, sociale, economice solicită și ajustarea paradigmei educaționale, accentul fiind pus pe acțiune și participare. Într-o societate economică bazată pe cunoaștere, investiția în proprietatea intelectuală și în capitalul uman este esențială.

Determinarea unor modalități de stabilizare și dezvoltare a sistemului național de ocrotire a sănătății impune o analiză riguroasă a tendințelor mondiale, a *practicilor educaționale prospective*, ca factor determinant pentru dezvoltarea societății, precum și o analiză a situației actuale din sistemul sănătății din republică. Direcțiile strategice de monitorizare și dezvoltare a sistemului ocrotirii sănătății, reflectate în politicile de dezvoltare durabilă, trebuie să fie elaborate în concordanță cu tendințele evoluției medicinei la nivel mondial. Necesitatea reformei în sistemul de formare medicală continuă din republică are drept scop ajustarea calității formării specialiștilor medicali din țară la standardele internaționale.

Reieșind din problematica lumii contemporane, G. Văideanu, în lucrarea sa *Educația la frontiera dintre milenii* [1], elucidează noile tipuri de conținut ce vin să imprime educației un caracter deschis, centrat pe cultivarea valorilor cultural-spirituale, și menționează că acestea sunt: educația pentru pace, sănătate, ecologie, pentru participare și democrație; educația demografică, educația pentru schimbare și dezvoltare, educația economică

și casnică modernă, educația pentru o nouă ordine internațională, interculturală, pentru timpul liber și pentru deprinderile fundamentale ale omului.

Evaluarea situației reale din domeniul activității asistenților medicali în *promovarea sănătății populației* la nivel comunitar în Republica Moldova și implicarea specialiștilor medicali cu studii medii de specialitate în promovarea sănătății la nivel comunitar, reprezintă reforma de o importanță majoră, care recunoaște oficial sănătatea drept valoare primordială, fundament al unei bune stări a individului.

Strategiile de bază ale dezvoltării sistemului primar de asistență medicală în RM, unde activitatea de promovare a sănătății este realizată în special de asistenții medicali, prevede:

- respectarea valorilor fundamentale în acordarea asistenței medicale populației;
- finanțarea stabilă și asigurarea unei asistențe medicale accesibile și echitabile;
- orientarea spre asistența primară, definind sarcinile de prevenire și profilaxie a maladiilor și complicațiilor acestora, cu coordonarea efectivă a serviciilor primare, secundare și terțiare;
- acordarea asistenței medicale calificate prin utilizarea tehnologiilor moderne, având drept scop principal *ameliorarea sănătății populației* [2].

Este indiscutabil faptul că educația și medicina modernă vor deveni din ce în ce mai preventive, orientându-se spre o educație amplă, axată pe formarea unui mod sănătos de viață, prin intermediul unui parteneriat durabil al asistenților medicali și alți parteneri: *grădinițele de copii și școlile* (generația tânără), *universitățile* – tineretul studios, *comunitatea civilă* – membrii comunității. Astfel, în educarea populației, orientarea spre prevenire se va amplifica, începând mult mai devreme, prin sfaturi oferite tinerilor soți pentru o procreare normală.

Racordarea *sistemului de formare profesională medicală continuă* al asistenților medicali la necesitățile actuale și de perspectivă ale sistemului de sănătate din țară, compatibile cu cerințele europene, poate fi realizată prin fortificarea nivelului de competențe (cunoștințe, capacități, atitudini) ale asistenților medicali în domeniul promovării sănătății. În acest context, optimizarea activității asistenților medicali în promovarea sănătății la nivel comunitar devine o necesitate stringentă. Iar elaborarea și valorificarea modelelor de promovare a modului sănătos de viață și educația pentru sănătate la nivel comunitar ar fi o soluție în acest sens.

Problema expusă cercetării este determinată de divergența dintre importanța formării medicale continue prospective, pe de o parte, și absența unui model de formare continuă prospectivă a asistenților medicali axată pe educația pentru sănătate, pe de altă parte.

Scopul studiului este elaborarea și aprobarea unui model de program experimental relevant în formarea continuă prospectivă a asistenților medicali, axat pe educația pentru sănătate a populației din comunitate.

Obiectivele cercetării:

1. Analiza reperelor teoretice referitoare la formarea medicală continuă prospectivă.
2. Fundamentarea epistemologică a conceptului „educație pentru sănătate” sau „educație pro-sănătate”.
3. Fundamentarea și elaborarea *Modelului pedagogic de formare continuă prospectivă a asistenților medicali, axat pe educația pentru sănătate*.
4. Validarea experimentală a *Modelului pedagogic de formare continuă prospectivă a asistenților medicali, axat pe educația pentru sănătate*.
5. Aprobarea și implementarea modelului de program experimental în formarea continuă prospectivă a asistenților medicali, axat pe educația pentru sănătate a populației din comunitate.

Metodologia cercetării:

1. *Metode teoretice*: analiza, sinteza, compararea, generalizarea, sistematizarea conceptelor și fenomenelor pedagogice și medicale;
2. *Metode experimentale*: experimentul pedagogic;
3. *Metode empirice*: observația, anchetarea, chestionarea;
4. *Metode de interpretare a datelor*: analiza și prelucrarea matematică și statistică a rezultatelor experimentale.

Rezultate și discuții

Educația prospectivă (EP) se referă la proiectarea, organizarea și structurarea demersurilor instructiv-formative în concordanță cu trasăturile definitorii ale societății viitorului. Termenul *prospectiv*, introdus de filosoful francez G. Berger [10] la sfârșitul sec. XX, semnifică inițial o atitudine caracterizată prin necesitatea de a lua decizii întemeiate, luându-se în considerație nu doar consecințele situației trecute sau exigențele situației prezente, ci și implicațiile acestor decizii în timp și în viitor.

Primele încercări de planificare au apărut în perioada interbelică, fiind consolidate mai apoi în anii '60 ai sec. XX, alături de procedurile statistice și financiare de control. În această ordine de idei, EP necesită a fi privită ca un fenomen multilateral, prin care învățământul trebuie să asimileze schimbarea, dar și să garanteze formarea capacităților de gestiune a schimbării pentru beneficiarii studiilor, inclusiv în domeniul formării medicale continue. Asimilarea schimbării în sistemul de învățământ

presupune preluarea direcțiilor de schimbare, dar și adecvarea conținutului curricular la conținutul și ritmurile schimbărilor în domeniul medicinei, fapt care poate fi realizat doar prin aplicarea invenției, inițiativei și inovației de către cadrele didactice.

După A. Huberman [11, cap. 6], caracteristicile genotipice și fenotipice care împiedică schimbarea în învățământ sunt:

- *factorii exogeni* de rezistență, care împiedică pătrunderea schimbării în sistemul școlar (de ex., modul de viață conservator al subiecților-beneficiari, birocrăția din sistemul de învățământ ș.a.);
- *factorii endogeni* de rezistență, care împiedică producerea schimbării din interior (de ex., demotivarea subiecților, nivelul scăzut al comunicării ș.a.);
- *factorii de limitare*, care constituie piedici în calea difuzării unor noi idei și a unor noi practici în întregul sistem școlar (de ex., lipsa schimbului de experiență sau a standardelor de calitate pentru implementarea schimbării).

În acest context, M. Stanciu consideră că viitorul educației depinde mai mult de factorii exteriori [12, p. 18], deoarece factorii interni (poziția profesorilor, relația educator – educat, raportul școlii cu lumea exterioară etc.) blochează schimbarea.

Considerăm bine-venit a elucida în continuare valențele educației prospective în realizarea schimbării și în asigurarea calității.

Abordarea EP din perspectiva multidisciplinară ne permite să identificăm modul în care teoriile existente se manifestă la nivelul practicilor instituționale și cotidiene din sistemul educațional, fapt extrem de important pentru conceptualizarea EP. Conceptul de EP, atât în procesul educațional, mai larg, cât și în cel universitar, particular, desemnează un proces care poate fi abordat prin prisma mai multor perspective teoretice: *filosofică, socială, psihologică și pedagogică*.

Abordarea filosofică, prin care omenirea își dezvoltă capacitatea de a se raporta la zone tot mai extinse ale realității și ale existenței sale, a fost promovată de W. Hegel, I. Kant, A. Marga. Formarea și dezvoltarea personalității se bazează pe rolul activ al conștiinței umane, inclusiv al gândirii prospective, pe orientarea personalității spre sistemul de valori [13, p. 219].

Abordarea socială analizează procesul educațional ca activitate care lasă amprente asupra comportamentului individului în viața socială. Educația este un mijloc de transfer de valori între societate și individ și asigură condiții favorabile pentru asimilarea acestor valori.

Abordarea psihologică se referă la dezvoltarea personalității din punct de vedere psihic, ca proces

de modificare a structurilor intelectuale ale personalității.

Abordarea pedagogică este un proces de formare și dezvoltare a personalității studentului/elevului, contextualizat în sistemul de învățământ.

I. Jinga [18], C. Cucuș [16], M. Stoica [17], M. Bocoș [15] analizează EP prin raportarea acesteia la cerințele curente și de perspectivă ale societății.

La începutul sec. XXI, în SUA apare conceptul de „școală a secolului 21” (școala de viitor) [19]. *Școala viitorului* presupune crearea unor condiții pedagogice necesare pentru punerea în aplicare a teoriei gândirii critice și introducerea, în acest scop, a modelelor educaționale inovatoare, inclusiv a celor orientate spre creativitate individuală. În general, în sistemele educaționale contemporane accentul se pune pe „stilul individual” al învățării. Se atestă și anumite tendințe la nivel național. Pentru a gândi și a acționa prospectiv, apare necesitatea de a analiza tendințele de dezvoltare a societății și problematica educației, precum și relația dintre sistemul educațional și piața muncii din republică. Această analiză va identifica strategiile de echilibrare a decalajului dintre ceea ce pregătește sistemul educațional și cerințele pieței muncii, precum și planificarea strategică în evitarea acestuia în viitor.

Potrivit experiențelor internaționale, în ultimele două decenii, majoritatea guvernelor elaborează strategii de dezvoltare durabilă, având menirea să determine vectorul dezvoltării perpetue pe planurile ecologic, economic, politic și social. În anul 2000, Republica Moldova a elaborat *Strategia Națională Pentru Dezvoltare Durabilă „Moldova XXI”*, prin care s-au elaborat recomandări concrete de dezvoltare a țării pentru perioada 2001-2020. Obiectivul principal stipulat în *Strategie...* este „*bunăstarea, sănătatea și educația societății în corelație cu cerințele de conservare și regenerare a resurselor naturale, precum și cu garanțiile pentru generațiile viitoare*” [14, cap. VIII, p. 2].

În ceea ce privește *direcțiile strategice ale dezvoltării durabile în domeniul educației*, este necesară normalizarea actualiei situații precare a învățământului obligatoriu în teritoriu. După gradul de importanță, garantarea reală a accesului egal la educație echivalează cu alegerea corectă a obiectivelor strategice de dezvoltare durabilă [14, cap. VIII, p. 3-4]. În acest sens, *Legea învățământului* (art. 5. *Obiectivele învățământului*) și *Regulamentul cu privire la organizarea formării profesionale continue* propun facilitarea integrării sociale a persoanelor în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și necesitățile pieței muncii.

Un aspect important în cadrul analizei conceptului de *educație prospectivă* este evaluarea competențelor prospective. Evaluarea calitativă în învățământul modern este mereu ancorată în

actualitate. Până nu demult, evaluarea acorda o mare atenție preciziei și măsurării rezultatelor, ca modalitate de asigurare a obiectivității și comparabilității. Analiza efectelor negative ale evaluării atât asupra curriculumului, cât și asupra activităților de predare-învățare a generat un interes crescut pentru un nou mod „de a gândi”. Diversitatea funcțiilor pe care aceasta le exercită, precum predicția, reglarea sistemului, selecția și controlul, poziționează această etapă drept una de intermediere pentru preluarea unui nou ciclu al procesului educațional, stimulând cercetările întreprinse în direcția definirii mai riguroase a obiectivelor educaționale, astfel devenind etapă care asigură continuitatea procesului educațional.

Evaluarea anticipativă este evaluarea acțiunilor ce urmează a fi realizate și anticiparea consecințelor acestei acțiuni.

Procesul de evaluare a competenței prospective trebuie să fie realizat la fiecare etapă de formare. Etapele de formare au fost considerate drept nivele de complexitate ale procesului educațional, pe care le vom descrie în cele ce urmează.

- *Nivelul de cunoaștere* este nivelul care se centrează pe receptare și memorare. Acest nivel pune bazele formării și dezvoltării individului. Cunoștințele obținute în procesul învățării se sprijină prioritar pe capacitățile de memorare. Beneficiarii educaționali rețin informațiile științifice și nu pătrund în esența problemei. Ei definesc unele noțiuni, fapte, legi și reproduc unele date. Este o învățare superficială, unde rolul gândirii prospective cognitive rămâne minor. Este nivelul de formare a cunoștințelor fundamentale, bazate prioritar pe memorare și mai puțin pe mobilizarea sistemului de gândire.

- *Nivelul de aplicare* este acela care îi permite beneficiarului să aplice cunoștințele însușite, să recurgă la procesele cognitive, iar cu ajutorul gândirii să caute modalitatea de a opera cu cunoștințele, inițiind dezvoltarea capacităților mentale de analiză, sinteză, generalizare.

- *Nivelul de integrare* este nivelul creator ce dezvoltă procesele mentale de analiză prospectivă participativă și decizională, de sinteză, de generalizare și formează gândirea științifică prospectivă. Pentru formarea competențelor prospective, se folosesc pe larg rezolvarea situațiilor-problemă reale personale, profesionale și sociale. Acest nivel integrează rezultatele nivelelor prezentate anterior. Este nivelul în care beneficiarul educațional operează singur cu cunoștințele interiorizate, personalizate, exteriorizând strategii în rezolvarea situațiilor semnificative, demonstrând performanțele individuale atinse în procesul de formare a competenței. Beneficiarul educațional își poate imagina și utiliza pro-

cesul de acțiune, poate elabora și realiza în practică proiecte de lucru.

Concluzii

1. Procesul globalizării învățământului lansează noi provocări în educație și impune necesitatea ajustării valorilor tradiționale la cele globale, ceea ce determină schimbări în paradigma educațională.

2. Educația constituie un fenomen uman complex și unitar, ce include mai multe dimensiuni care interacționează, participând activ la formarea personalității individului

3. *Educația prospectivă* reprezintă una dintre dimensiunile sectoriale ale activității de formare/dezvoltare a personalității, pentru a face față cerințelor de viitor, proiectate și realizate pe baza valorilor fundamentale umane.

4. *Modelul pedagogic al EP* reprezintă un concept pedagogic fundamental, de orientare, care direcționează toate aspectele actului educativ spre pregătirea beneficiarului educațional pentru viitor.

5. Educația prospectivă reprezintă o dimensiune educațională, care are drept scop formarea unei personalități capabile să se adapteze situațiilor și cerințelor de mâine, în funcție de experiența trecută și în baza analizei situației prezente.

Bibliografie

1. Văideanu G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: EDP, 1988, 318 p.
2. Bivol G. *Ghid practic al medicului de familie*. Ediția 1, Chișinău: Cartier, 2003.
3. Bajag M., Fondafan L., Frank K. *Educație pentru Sănătate*. Chișinău: Corpul Păcii SUA în Republica Moldova, 2001, 111 p.
4. Bursuc B. *Educație pentru sănătate*. Cluj-Napoca, 2005, p. 6-29.
5. Cuznețov L., Apostol Stanică L. *Psihologia sănătății ca domeniu științific de fundamentare a conduitelor pro-sănătate în contextul educației pentru sănătate a liceenilor*. În: Studia Universitatis, Seria Științe ale Educației, USM, 2009, nr. 9 (29), p. 101-122.
6. Druguș L. *Economica și Politică Sănătății. Managementul sănătății*. Iași: Ed. Sedcom Libris, 2000, 220 p.
7. Frank K., Murphy R., Nisteanu E. *Pentru un mod de viață mai sănătos*. Chișinău: Corpul Păcii SUA în Republica Moldova, 2001, 298 p.
8. Galieta Minca D., Grigorie M. *Sănătate Publică și Management Sanitar*. Suport de curs destinat învățământului postuniversitar. Ediția a II-a. București: Carol Davila, 2004, 346 p.
9. Zepca V. *ABC-ul Sănătății*. Chișinău-Iași: Polirom, 2003, 58 p.
10. Berger G. *Omul modern și educația sa*. În: Psihologie și educație. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1973, 101 p.
11. Huberman A. *Cum se produc schimbările în educație*. În: Contribuție la studiul inovației. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1978, p. 5-25.

Prezentat la 07.07.2013

REZULTATELE
EXPERIMENTĂRII
MODELULUI PEDAGOGIC
ÎN EDUCAȚIA PENTRU SĂNĂTATE
PROMOVATĂ DE ASISTENȚII MEDICALI

Angela BARONCEA,
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
Nicolae Testemițanu

Summary

The experiment results of the pedagogical model in the health education of the medical assistants

In this scientific paper there are described the experiment results of the pedagogical model in the health education of the medical assistants whose purpose was the validation of the health education focused on the formation of prospective competencies of the health promotion by the medical assistants at the community level.

The experiment results of the pedagogical model include: the analysis of the thematic refinement module, education for health, the determination of the prospective competencies level in the domain of the health education, the experimental intervention for refinement, the medical assistance in internal diseases, the establishment of the formation level of the prospective competencies on the basis of the final test.

Keywords: *experiment, module, education, validation, formation, competences, determination, prospective.*

Резюме

Результаты эксперимента педагогического модели образования здорового образа жизни медицинских сестер

В этой научной статье описаны результаты эксперимента педагогического модели с целью внедрения перспективного непрерывного формирования медицинских сестер в системе образования здорового образа жизни населению на общинном уровне. Результаты эксперимента педагогического модели включают в себя: анализ модели тематического образования здорового образа жизни, определение перспективного уровня компетенции в области здравоохранения, экспериментальное вмешательство для совершенствования медицинской помощи при внутренних болезнях, тестирование уровня перспективных компетенций медицинских сестер.

Ключевые слова: *эксперимент, модуль, образование, проверка, формирование, компетенция, определение, перспективы.*

Introducere

Procesul globalizării induce noi provocări educației, de aceea și impune necesitatea ajustării valorilor tradiționale la cele globale, ceea ce determină schimbări în paradigma educațională. Schimbările în paradigmele politice, sociale, economice solicită și ajustarea paradigmei educaționale, accentul fiind pus pe acțiune și participare.

Într-o societate economică bazată pe cunoaștere, investiția în proprietatea intelectuală și în capitalul uman este esențială. De aici și necesitatea particularizării unei dimensiuni specifice a procesului de formare a personalității, denumite *educație prospectivă* (EP), care devine deosebit de importantă. Restructurarea sistemului de formare continuă a asistenților medicali reprezintă un obiectiv strategic pentru dezvoltarea sistemului de sănătate din Republica Moldova. Determinarea unor modalități de stabilizare și dezvoltare a sistemului național de ocrotire a sănătății impune o analiză riguroasă a tendințelor mondiale, a practicilor educaționale prospective, ca factor determinant pentru dezvoltarea societății, precum și o analiză a situației actuale din sistemul sănătății. Dezideratul nominalizat este axat pe formarea de către specialiștii medicali cu studii medii de specialitate a unei culturi sanitare la toate grupurile sociale, precum și pe elaborarea, valorificarea strategiilor și mijloacelor educative adecvate formării unui comportament sănătos/mod sănătos de viață.

Problema cercetării este determinată de divergența dintre importanța formării medicale continue prospective, pe de o parte, și absența unui model de formare continuă prospectivă a asistenților medicali, axat pe educația pentru sănătate, pe de altă parte.

Scopul experimentului a fost validarea educației pentru sănătate centrate pe formarea competențelor prospective de promovare a sănătății de către asistenții medicali la nivel comunitar.

Obiectivele experimentului:

- analiza modulului de perfecționare tematică *Educație pentru sănătate*;
- diagnosticarea nivelului de competențe prospective în domeniul educație pentru sănătate la eșantionul implicat în experiment;
- intervenția experimentală prin intermediul modulului de perfecționare *Asistența medicală în boli interne* (demers disciplinar) și a modulului de perfecționare tematică *Educație pentru sănătate* (demers infuzional);
- stabilirea, în baza testării finale, a nivelului de formare a competențelor prospective (în grupul experimental și în grupul de control).